

บทบาทของศาลชั้นต้นกับการตรวจสอบค้นหาความจริงในคดีอาญา

ว่าที่ร้อยตรีหญิง พนารัตน์ สุขโฉม¹
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณนิตย²

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ นำเสนอให้เห็นถึงบทบาทของศาลชั้นต้นในคดีอาญากับ การค้นหาความจริงในคดี เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ศาลมีบทบาทนำในการค้นหาความจริง โดยศาลอาจสืบพยานเพิ่มเติม หรือคัดสืบพยานก็ได้ เพื่อให้ได้ความจริงแท้มากที่สุด ศาลมีดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานอย่างกว้างขวาง และมีบทบาทนำในการสืบพยาน สามารถทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐาน นอกเหนือจากที่ปรากฏจากการนำเสนอของคู่ความได้ ไม่ผูกมัดกับคำคู่ความ ส่วนคู่ความในคดีทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ช่วยเหลือศาลในการสืบพยานเท่านั้น กฎหมายให้บทบาทศาลที่จะกระตือรือร้น (active) ในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดี แต่ในทางปฏิบัติการค้นหาความจริงในศาล ปัจจุบันได้กระทำโดยวิธีการถามค้าน (cross examination) เนื่องจากนักนิติศาสตร์ของไทยเห็นกันมาตลอดว่า การดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นการต่อสู้เช่นเดียวกับคดีแพ่ง ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ ประกอบกับ การเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการของศาลไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจ เรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ศาลอาจจะเรียกหรือไม่ก็ได้แล้วแต่ศาลเห็นสมควรหรือแม้ศาลจะเรียกสำนวนแต่ถ้าโจทก์สืบพยานไม่เสร็จ โจทก์ก็มีสิทธิปฏิเสธไม่ส่งสำนวนต่อศาลได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ เช่น กรณีที่ศาลมีความจำเป็นต้องการเรียกสำนวนการสอบสวนเพื่อนำมาใช้ประกอบการไต่สวนมูลฟ้อง หรือในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องและไม่มีเหตุที่จะต้องสืบพยานโจทก์ต่อไป หรือ ปัญหาอันเกิดจากพยานบุคคลที่เคยให้ถ้อยคำไว้ในชั้นสอบสวนต่อพนักงานอัยการมาในชั้นพิจารณาของศาลมีการให้การขัดกัน เป็นต้น

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ มจร มหาวชิราวุฒยาลัยบุรีรัมย์

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อีกทั้ง แม้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมจะกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นไว้ ไม่น้อยกว่าสองคน แต่ในทางปฏิบัติแม้จะขึ้นนั่งบัลลังก์สองคน แต่ก็ต่างพิจารณาคดีในห้องพิจารณาคดีเดียวกัน มิได้พิจารณาคดีร่วมกัน กรณีจากกล่าวได้ว่าไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามนัยแห่งกฎหมายอย่างแท้จริงส่งผลกระทบต่อกระบวนการอำนวยความยุติธรรม การที่กฎหมายได้กำหนดองค์คณะผู้พิพากษาไว้ จึงต้องมีความจำเป็นให้ครบองค์คณะตามที่บัญญัติ มิฉะนั้น การพิจารณาพิพากษาคดีก็จะไม่สมบูรณ์เพราะเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ประกอบกับในกรณีที่มียุติธรรมในการพิจารณาคดีสองคน ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาไม่เห็นฟ้องด้วยกับผู้พิพากษาอีกคนหนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 183 ให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาที่ไม่เห็นฟ้องด้วย มีอำนาจทำความเห็นแย้งและรวมไว้ในสำนวน กรณีจึงเป็นความเห็นแย้งที่แยกออกเป็นสองฝ่าย ที่ไม่อาจหาเสียงข้างมากได้ ให้ผู้พิพากษาที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากกว่ายอมเห็นด้วยกับผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

ดังนั้น จึงเห็นควรให้ศาลชั้นต้นมีบทบาทนำกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงในคดีที่ได้ทำร่วมกับองค์คณะนั้น อีกทั้งผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีกับผู้พิพากษาที่เขียนคำพิพากษาต้องเป็นคนๆ เดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายและหลักจิตวิทยาทำให้การพยานบุคคลที่การสืบพยานจะต้องกระทำให้กว้างขวางมากที่สุดและตรวจสอบให้ลึกถึงไปถึงกระบวนการรับรู้การจดจำและถ่ายทอดของพยานสัมพันธ์กับลักษณะและภูมิหลังของพยาน เห็นควรแก้ไขพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่ได้กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลชั้นต้นจากสองคนเป็นสามคน เพื่อที่จะได้หาเสียงข้างมากในการพิจารณาคดีและเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นหากผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะสองคนเห็นต่างกัน การมีองค์คณะสามคนจะช่วยแก้ไขและสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาความจริงในคดีอาญาได้ต่อไป และแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 โดยให้พนักงานอัยการส่งสำนวนการสอบสวนการสอบสวนแนบท้ายมาพร้อมฟ้องเสมอ และเห็นควรให้พนักงานสอบสวนอธิบายให้ผู้ต้องหาเข้าใจ ข้อหา ได้อย่างถูกต้องชัดเจนและได้รับการแจ้งสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน ส่วนการบรรยายฟ้องในคดีอาญานั้น โจทก์ต้องบรรยายให้เห็นถึงพฤติการณ์การกระทำของจำเลยว่าพฤติการณ์ที่จำเลยได้กระทำนั้นเป็นความผิด และเมื่อศาลได้มาอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังอีกครั้ง จำเลยจะได้กล่าวแก้ฟ้อง ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ทุกประเด็น ไม่มีกรณีการหลงต่อสู้อื่นอีก ส่วนคู่ความควรมีการแถลงเปิดคดีและปิดคดีและควรให้ศาลมีการตรวจสอบพยานหลักฐานในคดีอาญาทุกคดี เพื่อศาลจะได้พิพากษาความผิดและกำหนดโทษจำเลยได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม การแถลงเปิดคดีและแถลงปิดคดี และการตรวจพยานหลักฐาน จึงมีส่วนที่จะช่วยให้ศาลพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

1. บทนำ

บทบาทของศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริงในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 229 ได้บัญญัติไว้ชัดว่า “ศาลเป็นผู้สืบพยาน จะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แล้วแต่เห็นควรตามลักษณะของพยาน” ซึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา 229 นี้ ได้กำหนดให้การสืบพยานเป็นหน้าที่ของศาล ส่วนโจทก์และจำเลย เป็นเพียงผู้กระตุ้นให้มีการสืบพยานเท่านั้น ซึ่งในการกระตุ้นให้มีการสืบพยานนี้ โจทก์และจำเลยจะกระทำโดยการอ้างหรือขอให้ศาลสืบพยานหลักฐานชนิดต่างๆ นอกจากนั้นแล้ว มาตรา 228³ ยังกำหนดหน้าที่ในการตรวจสอบค้นหาความจริงของศาลไว้อีกด้วย กล่าวคือให้อำนาจศาลที่จะสืบเพิ่มเติมได้ หากเห็นว่าข้อเท็จจริงยังไม่เพียงพอและมาตรา 235 วรรคหนึ่ง⁴ ในระหว่างพิจารณาศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดเพื่อให้ได้ความจริงที่แน่ชัดได้อีกทั้ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ให้เครื่องมือแก่ศาลที่สำคัญหลายประการในการค้นหาความจริง เช่น การตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญา การแถลงเปิดคดี และแถลงปิดคดี ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบ การวินิจฉัยได้ภายหลังจากที่โจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควร จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริง โดยศาลอาจสืบพยานเพิ่มเติมหรือดสืบพยานก็ได้ เพื่อให้ได้ความจริงแท้มากที่สุด ศาลมีดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานอย่างกว้างขวาง และมีบทบาทในการสืบพยาน สามารถทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานนอกเหนือจากที่ปรากฏจากการนำเสนอของกลุ่มความได้ ไม่ผูกมัดกับคำคู่ความ ส่วนคู่ความในคดีทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ช่วยเหลือศาลในการสืบพยานเท่านั้น กฎหมายให้บทบาทศาลที่จะกระตือรือร้น (active) ในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดี

2. บทบาทศาลชั้นต้นกับการค้นหาความจริงในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญากับปัญหาในทางปฏิบัติ

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะได้กำหนดให้ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริง โดยศาลอาจสืบพยานเพิ่มเติมหรือดสืบพยานก็ได้ เพื่อให้ได้ความจริงแท้มากที่สุด ศาลมีดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานอย่างกว้างขวาง และมีบทบาทในการสืบพยาน สามารถทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐาน

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 288 “ระหว่างพิจารณาโดยพลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้”

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235 วรรคหนึ่งยังบัญญัติว่า “ในระหว่างพิจารณา เมื่อเห็นสมควร ศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดก็ได้”

นอกเหนือจากที่ปรากฏจากการนำเสนอของคุณความได้ ไม่ผูกมัดกับคำคุณความ ส่วนคุณความในคดีทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ช่วยเหลือศาลในการสืบพยานเท่านั้น กฎหมายให้บทบาทศาลที่จะกระตือรือร้น (active) ในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดี แต่ในทางปฏิบัติกลับเกิดปัญหา ที่ทางปฏิบัติไม่เป็นไปตามหลักกฎหมาย และในบางกรณีหลักกฎหมายก็ยังไม่เพียงพอที่จะเอื้ออำนวยต่อการค้นหาข้อเท็จจริงได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

1.1.1 การค้นหาความจริงของศาลในทางปฏิบัติ ปัจจุบันได้กระทำโดยวิธีการถามค้าน (cross examination) เนื่องจากนักนิติศาสตร์ของไทยเห็นกันมาตลอดว่า การดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นการต่อสู้ เช่นเดียวกับคดีแพ่ง ซึ่งแท้จริงแล้วการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution)⁵

1.1.2 องค์คณะในการพิจารณาคดีอาญากับทางปฏิบัติไม่ตรงกัน ตามที่พระธรรมนูญศาลยุติธรรม จะกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นไว้ไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาได้แต่งตั้งผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะไว้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติแม้จะขึ้นนั่งบัลลังก์สองคน แต่ก็พิจารณาคณะคดีภายในห้องพิจารณาคดีเดียวกัน แม้จะนั่งพิจารณาคู่กันแต่ก็ได้พิจารณาร่วมกันในคดีนั้นอย่างแท้จริง กรณีอาจกล่าวได้ว่าไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามนัยแห่งกฎหมายอย่างแท้จริง ส่งผลกระทบถึงการอำนวยความสะดวกยุติธรรม อีกทั้งการทำคำพิพากษา ในกรณีที่ม้องค์คณะในการพิจารณาคดีสองคนผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาไม่เห็นพ้องด้วยกับผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาอีกคนหนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 183 ให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาที่ไม่เห็นพ้องด้วย มีอำนาจทำความเห็นแย้งและรวมไว้ในสำนวน กรณีจึงเป็นความเห็นแย้งที่แยกออกเป็นสองฝ่าย กรณีนี้จึงไม่อาจหาเสียงข้างมากได้ ให้ผู้พิพากษาที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยกับผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

1.1.3 การแจ้งข้อหาในชั้นสอบสวน ถือเป็นขั้นตอนสำคัญอันจะทำให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยเข้าใจข้อหา ได้เป็นอย่างดี เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถที่จะแก้ข้อกล่าวหาหรือแก้ฟ้องได้อย่างถูกต้องครบถ้วนทุกประเด็นและสอดคล้องกับหลักฟังความทุกฝ่าย อีกทั้ง การที่ผู้ต้องหาจะแก้ข้อหาได้ ผู้ต้องหาจะต้องเข้าใจว่าเขาถูกกล่าวหาว่าอย่างไรด้วย มิใช่เพียงถูกกล่าวกระทำผิดฐานใด ในทางหลักวิชาการข้อหาจึงมิใช่ฐานความผิด หากแต่เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้น การแจ้งข้อหาที่ถูกต้องตามหลักวิชาจึงต้องหมายถึงการแจ้งเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้นหรือยืนยันให้เขาทราบด้วยว่าการกระทำของเขาเข้า

⁵ คณิต ฒ นคร ,กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 8 วิทยุชน 2555 , น. 547.

ขายเป็นความผิดฐานใด แต่ในทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมมักเข้าใจกันว่า ข้อหา หมายความว่าถึง ฐาน ความผิดซึ่งไม่ถูกต้อง⁶

1.1.4 การบรรยายฟ้องในคดีอาญา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ข้อหา” โดยตรง การบรรยายฟ้อง ในบาง คดีไม่ได้บรรยายในลักษณะที่บรรยายถึงพฤติการณ์หรือรายละเอียดแห่งข้อเท็จจริงของบุคคลที่ถูกกล่าวหา บรรยายเพียงว่าจำเลยกระทำความผิดตามกฎหมายใด ซึ่งอาจเกิดปัญหาว่าจำเลยไม่เข้าใจในฟ้อง ส่งผลกระทบ ให้จำเลยไม่อาจต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

1.1.5 การเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการของศาลไทย ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจ เรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ศาล อาจจะเรียกหรือไม่ก็ได้แล้วแต่ศาลเห็นสมควร⁷ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ เช่น กรณีที่ศาล มีความจำเป็นต้องการเรียกสำนวนการสอบสวนเพื่อนำมาใช้ประกอบการไต่สวนมูลฟ้อง หรือในคดีที่จำเลยให้ การรับสารภาพตามฟ้องและไม่มีเหตุที่จะต้องสืบพยานโจทก์ต่อไป หรือ ปัญหาอันเกิดจากพยานบุคคลที่เคยให้ ถ้อยคำไว้ในชั้นสอบสวนต่อพนักงานต่อมาในชั้นพิจารณาของศาลมีการให้การขัดกัน

1.1.6 การตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาและการแถลงเปิดคดีและการแถลงปิดคดีอาญา ซึ่งในทาง ปฏิบัติในศาลไทยจะพบเห็นได้น้อยมาก แต่ทำให้ศาลสามารถกำหนดแนวทางในการสืบพยานหลักฐาน และ เข้าใจข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตัดสินในปัญหาข้อกฎหมายได้อย่างชัดเจนและเป็นธรรม

3. บทบาทของศาลในต่างประเทศ ที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย

การดำเนินคดีอาญาในกฎหมายยุโรปที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายดังเช่นประเทศไทย โดยเฉพาะ สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นการดำเนินคดีอาญา ที่รัฐจัดให้มืองค์กรของรัฐทำหน้าที่ ตรวจสอบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งและทำคำชี้ขาดในที่สุด โดยในเนื้อหาต้องถือว่า ไม่ใช่การพิพาทกันในศาล ศาลมีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง ในประเทศภาคพื้นยุโรปศาลจะ เป็นผู้ถามพยานเอง และจะค้นหาความจริงจนเป็นที่พอใจ ในเรื่องพยานหลักฐานอัยการและจำเลยจะเป็นเพียงผู้ ที่คอยกระตุ้นให้ศาลดำเนินการ โดยการร้องขอให้ศาลสืบพยานต่างๆ และศาลเองก็มีหน้าที่สืบพยานเพิ่มได้เอง

⁶ คณิต ฒ นคร ,การแจ้งข้อหากับเสรีภาพของบุคคล วารสารอัยการปีที่ 2 ฉบับที่ 13 มกราคม 2522 น. 20 - 24.,
คณิต ฒ นคร , การสอบสวนผู้ต้องหา 84 ปี ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ น. 178-179. อ้างใน กิตติพงษ์ กิตยารักษ์
กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง : ความคิดทางกฎหมายของอาจารย์ คณิต ฒ นคร ในบริบทของการปฏิรูป
กระบวนการยุติธรรม สำนักพิมพ์ วิญญูชน 2541 น. 87-88.

⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175

โดยพลการด้วย ในการดำเนินคดีอาญาในประเทศภาคพื้นยุโรปจึงไม่มีเรื่องหน้าที่นำสืบอย่างเช่นการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน เพราะในการดำเนินคดีอาญาของประเทศในภาคพื้นยุโรปไม่มีการต่อสู้และไม่มีคู่ความ และหลักการดำเนินคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ถือว่าผู้มีอำนาจในการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญา คือ พนักงานอัยการ ซึ่งเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างแท้จริง ดังนั้น ในระบบการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จึงไม่ได้แบ่งแยก การสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดี อัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน โดยอาจกระทำการสอบสวนด้วยตนเองหรือมอบหมายให้ตำรวจทำแทนก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วจะมอบหมายให้ตำรวจดำเนินการสอบสวนแทน โดยอัยการจะเป็นผู้กำหนดทิศทางและกำกับดูแลการทำงานของตำรวจ⁸

4. วิเคราะห์ปัญหาบทบาทของศาลชั้นต้นกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา

บทบาทของผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย เป็นระบบวิธีพิจารณาที่กำหนดให้ศาลมีบทบาทเชิงรุก กล่าวคือ ศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี มีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติม หรือ งดสืบพยานได้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่เพียงพอต่อการพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งยังกำหนดหน้าที่ในการตรวจสอบค้นหาความจริงของศาลไว้อีกด้วย กล่าวคือ กฎหมายให้อำนาจศาลที่จะสืบเพิ่มเติมได้ หากเห็นว่าข้อเท็จจริงยังไม่เพียงพอและในระหว่างพิจารณาศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดเพื่อให้ได้ความจริงที่แน่ชัดได้⁹ แต่ในทางปฏิบัติศาลกลับวางเฉยเหมือนไม่กระตือรือร้นในการค้นหาความจริง

การแจ้งข้อหาในชั้นสอบสวน ถือเป็นขั้นตอนสำคัญอันจะทำให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยเข้าใจข้อหา ได้เป็นอย่างดี เป็นการแจ้งเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้ต้องหาได้ก่อขึ้น และยืนยันให้ผู้ต้องหาทราบด้วยการกระทำของผู้ต่อนั้นเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาฐานใดแล้วจึงทำการแจ้งสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นสิทธิที่จะได้รับคำแนะนำและตั้งทนาย แต่ในทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมมักเข้าใจกันว่าข้อหา หมายความว่าถึงฐานความผิด ซึ่งไม่ถูกต้อง ส่วนการบรรยายฟ้องในคดีอาญานั้น ก็เกี่ยวข้องกับ “ข้อหา” โดยตรง โดยที่การบรรยายฟ้องต้องบรรยายการกระทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี แม้เมื่อได้บรรยายเนื้อหาหมายอย่างดีแล้วแต่เพื่อความมั่นใจว่าจำเลยเข้าใจเนื้อหาของฟ้องได้ดีแล้ว กฎหมายบังคับให้ศาลต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง

⁸ อุทัย อาทิวา, รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ. พรินต์ติ้ง, 2557), น. 50-51, น. 287 – 297.. และสุรสิทธิ์

แสวงวิโรจน์พัฒน์, “ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน”, วาสารศาลพาหะปีที่ 55 เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม, มกราคม – เมษายน 2551), น. 190.

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 235 วรรคหนึ่ง

อีก¹⁰ อันเป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่าย ซึ่งเป็นหลักประกันของผู้ถูกกล่าวหา¹¹ และเป็นกรอบของการพิจารณา คดีของศาล¹² ดังนั้น การบรรยายฟ้องต้องบรรยายการกระทำที่จำเลยได้กระทำตามที่ได้ความตามการสอบสวน และต้องยืนยันว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายอย่างไร การบรรยายฟ้องต้องบรรยายให้ชัดเจนที่สุด ให้จำเลยเข้าใจ ข้อหาได้ดีว่าเขาได้กระทำอะไร อย่างไร และเป็นผิดกฎหมายอย่างไร เพื่อจำเลยจะได้กล่าวแก้ฟ้องได้อย่าง ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักฟังความทุกฝ่าย¹³ และเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการหลงต่อสู้อันประเด็นที่ไม่เกี่ยวกับ ฟ้องด้วย

การเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการของศาลไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 175 ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจ เรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อ ประกอบการวินิจฉัยได้ เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ซึ่งศาลอาจจะเรียกหรือไม่ก็ได้แล้วแต่ศาลเห็นสมควร เมื่อ พิจารณาบทบัญญัติดังกล่าว ที่ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อ ประกอบการวินิจฉัยได้เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว อาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ ตัวอย่างเช่น

(1) กรณีที่ศาลมีความจำเป็นต้องการเรียกสำนวนการสอบสวนเพื่อนำมาใช้ประกอบการได้สวนมูล ฟ้องหรือในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง และไม่มีเหตุที่จะต้องสืบพยานโจทก์ต่อไป ประกอบกับตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ได้ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจ เรียกสำนวนการสอบสวนจาก พนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว อาจเกิดข้อโต้แย้งจากการตีความ ตามหลักกฎหมายดังกล่าวจากพนักงานอัยการที่จะไม่ส่งสำนวนการสอบสวนดังกล่าวให้แก่ศาล

(2) ปัญหาอันเกิดจากพยานบุคคลที่เคยให้ถ้อยคำไว้ในชั้นสอบสวนต่อพนักงานสอบสวนมีการ บันทึกลับถ้อยคำของพยานลงในสำนวนการสอบสวนต่อมาในชั้นพิจารณาพยานได้มาเบิกความต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจจะให้ถ้อยคำผิดเพี้ยนไปจากที่เคยให้ไว้ในชั้นสอบสวน¹⁴

(3) ปัญหาในการเรียกสำนวนการสอบสวนในศาลแขวง เนื่องจากในคดีอาญาที่ฟ้องในศาลแขวงโดย ไม่มีการสืบพยานเพราะจำเลยให้การรับสารภาพ ศาลจะเรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการพิจารณาเพื่อ

¹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสอง

¹¹คณิศ ฌ นคร กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 8 วิทยุชน 2555 หน้า 193

¹²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192

¹³คณิศ ฌ นคร , เล่มเดิม หน้า 519

¹⁴โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1177/2542

กำหนดโทษแทนที่จะมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะ และพินิจจำเลยเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ผู้พิพากษา
ประสบจากการทำหน้าที่¹⁵

การตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญา จะมีได้ต่อเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ หรือศาล
เห็นสมควรศาลอาจกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยานก็ได้ เพื่อให้ฝ่ายต่อการที่
ศาลจะนำมาใช้เพื่อกำหนดประเด็นการนำสืบ และทำให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็น
ธรรม ใช้ในเฉพาะคดีที่จำเลยไม่ให้การหรือให้การปฏิเสธ และให้คู่ความยื่นบัญชีระบุนพยานต่อศาลพร้อมสำเนา
ในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นรับไป¹⁶ จะเห็นได้ว่า การตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาเป็น
เครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ศาลมีบทบาทนำในการตรวจสอบและค้นหาความจริงในคดีอาญา
สามารถนำมากำหนดทิศทางการสืบพยานในคดี หรือหากมีกรณีที่ยานหลักฐานชั้นใดตกหล่นไป ซึ่งอาจ
ปรากฏในชั้นสอบสวนต่อมาในชั้นศาล โจทก์หรือจำเลยหลงลืมไม่ยื่นพยานหลักฐานชั้นนั้นมากรณีศาลเห็นว่ามี
ความจำเป็นอาจให้นำพยานหลักฐานชั้นนั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาก็ย่อมสามารถทำได้โดยใช้อำนาจตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 ที่ให้อำนาจศาลที่จะเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมได้

ในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้นนอกจากศาลแขวงและศาลยุติธรรมอื่น กำหนดว่าต้องมีผู้พิพากษา
อย่างน้อยสองคนและต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคน จึงเป็นองค์คณะที่พิจารณาคดีแพ่งหรือ
คดีอาญาได้ทั้งปวง¹⁷ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ศาลทำหน้าที่สืบพยานคดีอาญาในศาลชั้นต้นนั้น แม้พระ
ธรรมนูญศาลยุติธรรมจะกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นไว้ ไม่น้อยกว่าสองคน
แต่ในทางปฏิบัติแม้จะขึ้นนั่งบัลลังก์สองคน แต่ก็พิจารณาคณะคดี ภายในห้องพิจารณาคดีเดียวกัน ต่างก็
พิจารณาสำนวนของตน การที่ผู้พิพากษาต้องนั่งครบองค์คณะและผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณากับผู้พิพากษาที่เขียน
คำพิพากษาต้องเป็นคนๆ เดียวกัน หากศาลไม่พิจารณาคดีให้ครบองค์คณะหรือ นั่งครบองค์คณะแต่พิจารณาคดี
กันคนละคดีในห้องพิจารณาคดีเดียวกันก็ตาม การพิจารณาคดีดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อความ
ยุติธรรมในคดี ประการต่อมา ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี นั้น ในกรณีที่มียังองค์คณะในการ
พิจารณาคดีสองคนการทำคำพิพากษาหากผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาไม่เห็นพ้องด้วยกับผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา

¹⁵ ไพบูลย์ ทองน่วม , “การเรียกสำนวนการสอบสวนในคดีอาญามาเพื่อใช้ประกอบการกำหนดโทษจำเลยในศาล
แขวง”, หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 11 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาล
ยุติธรรม พ.ศ. 2556 หน้า 2.

¹⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1

¹⁷ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 26

อีกคนหนึ่ง ให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาที่ไม่เห็นพ้องด้วยนั้นมีโอกาสทำความเข้าใจและรวมไว้ในสำนวน¹⁸ กรณีนี้จึงไม่อาจหาเสียงข้างมากได้ให้ผู้พิพากษาที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยกับผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

5. บทสรุปและเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในคดีอาญา ทางปฏิบัติกับหลักกฎหมายไม่ตรงกันในตอนต้น ผู้เขียนจึงใคร่ขอให้มีการแก้ไขและปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักกฎหมาย ประกอบกับความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อบทบาทของศาลชั้นต้นในคดีอาญานี้เอง ในทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมไทย ระบบการสืบพยานในคดีอาญาเป็นไปในลักษณะการต่อสู้ทำนองเดียวกับคดีแพ่ง โดยใช้วิธีถามค้าน (Cross Examination) เป็นหลักในการค้นหาความจริงโดยที่ศาลวางเฉยและคอยรับฟังเพียงพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบ ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ไม่สอดคล้องกับระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและการต่อสู้ดังกล่าวเป็นที่มาของการใช้เทคนิคชั้นเชิง หรือกลยุทธ์ต่างๆ โดยมุ่งหวังเพียงเพื่อเอาชนะคดี โดยมีใช้การตรวจสอบเพื่อให้ได้ความจริง อันขัดต่อหลักการตรวจสอบ ศาลจึงควรมีบทบาทนำในการค้นหาความจริง โดยศาลอาจสืบพยานเพิ่มเติม หรือคดีสืบพยานก็ได้ เพื่อให้ได้ความจริงแท้มากที่สุด

ศาลที่ทำหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สืบพยานเองและต้องร่วมมือกันอย่างครบองค์คณะ แต่ในทางปฏิบัติมักมีปัญหาเรื่องการนั่งพิจารณาไม่ครบองค์คณะ กล่าวคือ แม้จะขึ้นนั่งบัลลังก์สองคน แต่ก็พิจารณาคณะคดี ภายในห้องพิจารณาคดีเดียวกัน ต่างก็พิจารณาสำนวนของตน แม้จะนั่งพิจารณาคู่กันแต่ก็ได้พิจารณาร่วมกันในคดีนั้นอย่างแท้จริง ไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามนัยแห่งกฎหมายอย่างแท้จริง เห็นควรให้ศาลชั้นต้นที่ทำหน้าที่องค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีต้องมีกระดือหรือรัน ในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีที่ได้ทำร่วมกับองค์คณะนั้น อีกทั้งการพิจารณาคดี และผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณากับผู้พิพากษาที่เขียนคำพิพากษาต้องเป็นคนๆ เดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายและหลักจิตวิทยาทำให้การพยานบุคคล ที่การสืบพยานจะต้องกระทำให้กว้างขวางมากที่สุด และตรวจสอบให้ลึกถึงกระบวนการรับรู้ การจดจำและถ่ายทอดของพยานซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะและภูมิหลังของพยานอันจะมีส่วนนำมาวิเคราะห์ อย่างละเอียดรอบคอบได้ว่าคำให้การของพยานเป็นความจริงหรือไม่ อย่างไร

อีกทั้ง กรณีที่มีองค์คณะในการพิจารณาคดีสองคนผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาไม่เห็นพ้องด้วยกับผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาอีกคนหนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 183 ให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่ง

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 183

พิจารณาที่ไม่เห็นพ้องด้วยนั้น มีอำนาจทำความเข้าใจและรวมไว้ในสำนวน กรณีจึงเป็นความเห็นแย้งที่แยกออกเป็นสองฝ่าย กรณีนี้จึงไม่อาจหาเสียงข้างมากได้ ให้ผู้พิพากษาที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยกับผู้พิพากษา ซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า จึงเห็นควรเพิ่มองค์คณะผู้พิพากษาจากสองคนเป็นสามคน เพื่อที่จะได้หาเสียงข้างมากในการพิจารณาคดี และเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นหากศาลที่เป็นองค์สองคนเห็นต่างกัน การมีองค์คณะสามจะช่วยแก้ไขและสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาความจริงในคดีอาญาได้ต่อไป

ส่วนการแจ้งข้อหาในชั้นสอบสวน เป็นขั้นตอนสำคัญอันจะทำให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยเข้าใจข้อหาได้เป็นอย่างดี เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถที่จะแก้ข้อกล่าวหาหรือแก้ฟ้องได้อย่างถูกต้องครบถ้วนทุกประเด็นและสอดคล้องกับหลักฟังความทุกฝ่าย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถที่จะแก้ข้อกล่าวหาได้ถูกต้อง กรณีเช่นนี้ จึงเห็นควรให้พนักงานสอบสวนควรจะอธิบายให้ผู้ต้องหาเข้าใจ ข้อหา ได้อย่างถูกต้องชัดเจนและได้รับการแจ้งสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน ส่วนการบรรยายฟ้องในคดีอาญานั้น โจทก์หรือพนักงานอัยการ ต้องบรรยายให้เห็นถึงพฤติการณ์การกระทำของจำเลยว่าพฤติการณ์ที่จำเลยได้กระทำนั้นเป็นความผิด จำเลยจะได้กล่าวแก้ฟ้องได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนทุกประเด็น ไม่มีกรณีการหลงต่อสู้อื่นๆ อีก และการแถลงเปิดคดี และแถลงปิดคดีอาญา และการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญา ล้วนแต่เป็นเครื่องมือที่ศาลใช้ในการพิจารณาคดีกับการกำหนดแนวทางการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา และแนวทางการสืบพยานหลักฐาน จึงเห็นควรให้คู่ความแถลงเปิดคดีและปิดคดี และศาลควรมีการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาทุกคดี เพื่อช่วยให้ศาลพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

ประการสุดท้าย หากในชั้นไต่สวนมูลฟ้องศาลได้สำนวนการสอบสวนมาประกอบการพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนได้ข้อเท็จจริงจากการสอบสวนเช่นไร และโจทก์นำพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลใดมาประกอบการพิจารณาใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องบ้าง เพื่อความสะดวกและรวดเร็วแก่ศาลที่จะได้พิจารณาว่าเห็นควรรับคดีดังกล่าวไว้เพื่อพิจารณาหรือไม่ และหากในชั้นพิจารณาคดีปรากฏว่าโจทก์หรือจำเลยนำพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญคนใดเข้าให้ถ้อยคำในชั้นพิจารณา พยานได้หลงลืมถ้อยคำใดที่เคยให้ไว้ในชั้นสอบสวน หรือโจทก์หรือจำเลยไม่ได้อ้าง ศาลจะได้นำสำนวนการสอบสวนดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้ ว่ามีความเชื่อมโยง หรือขัดแย้งกันหรือไม่ เป็นผลดีแก่ศาลที่จะได้ทราบถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น รวมถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวน เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบค้นหาความจริง กำหนดประเด็นและหน้าที่สืบ จึงเห็นควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 โดยให้พนักงานอัยการส่งสำนวนการสอบสวนการสอบสวนแนบท้ายมาพร้อมฟ้องเสมอ

บรรณานุกรม

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (2541) กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง , กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ วิทยุชน

คณิต ณ นคร (2552) วิ.อาญา วิพากษ์ , กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน

คณิต ณ นคร (2555) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา , พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน

คณิต ณ นคร (2556) กระบวนการยุติธรรมในมุมมองของคณิต ณ นคร , พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์วิทยุชน

ชวลิต โสภณวัต, “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ”, วารสารคูลพาหะ ปีที่ 28 เล่ม 6, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม ,(2524)

ธานี วรภัทร์ , “การตรวจสอบค้นหาความจริงแท้และเมื่อผู้หญิงกระทำความผิด” , วารสารกำลังใจ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2558)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ไพบูลย์ ทองน่วม (2556) “การเรียกสำนวนการสอบสวนในคดีอาญามาเพื่อใช้ประกอบการกำหนดโทษจำเลยในศาลแขวง” , หลักระเบียบผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 11 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม

อุทัย อาทิวะ (2554) คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร

อุทัย อาทิวะ (2557) , รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส , พิมพ์ครั้งที่ 2 , (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ. พรินต์ติ้ง)

อุทัย อาทิวะ (2559) , คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 ระบบไต่สวน & ระบบกล่าวหา , (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินต์ติ้ง)

อุทุมพร จุลนิพิฐวงษ์ , “คำฟ้องคดีอาญา ศึกษาบทบาทศาลในชั้นประทับฟ้อง”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, (2556)

Cass. Crim., 22 mars 2000 : Bull.no 142, obs. A. MARON

Hellmann, Strafprozessrecht, 1998, Teil IV

Howard D Fisher, German Legal System and Legal Language, (London : Cavendish Publishing Limited, 1997.

Joecks, Studienkommentar, 2. Auflage, 2008.

John Henry Merryman, The Civil Law Tradition, Stanford University Press, 1969.

Kleinknecht/Meyer-Gossner, Strafprozessordnung, 42. Auflage, 1995.

Roxin, Strafverfahrensrecht, 25. Auflage, 1998 .